

De onafhankelijkheid van de ECB en het Duitse Constitutionele Hof

René Smits

Wednesday 19 June 2013, 10:12

René Smits

Afgelopen week zijn voor het Duitse Constitutionele Hof pleidooien gevoerd in een zaak betreffende de rechtmatigheid van de door de ECB ondernomen acties om de euro te ondersteunen en de effectiviteit van het monetaire beleid van de centrale bank te herstellen. Het is eigenlijk vreemd dat een nationale rechter oordeelt over de rechtmatigheid van wat een federale centrale bank onderneemt.

[Meer over dit onderwerp](#)

[Lees column in het Nederlands - The ECB's independence and the German Constitutional Court](#)

[Euro laveert tussen Duits hof en Fed](#)

Spedberaad rechters over noodfonds

Kort geding tegen vonnis Karlsruhe

René Smits

Een korte terugblik.

De financiële crisis van 2008 was nauwelijks over of uit de Griekse begrotingscijfers bleek dat sprake was van een werkelijk buitensporig begrotingstekort. De financiële markten, die al onrustig waren door de crisis, vertoonden een overreactie en meden leningen aan Griekenland en, als gevolg van besmetting, andere ‘perifere economieën’: Ierland, Portugal, Spanje, Cyprus, Italië.

De perceptie was dat deze naties allemaal boven hun stand leefden (hoewel Spanje en Ierland in de afgelopen tien jaar op begrotingsgebied heel braaf waren geweest) en dat het niet veilig was te lenen aan de regeringen van die staten.

Door de media opgeklopte speculatie dat de euro niet zou overleven leidde tot een fragmentatie van de interne financiële markt, die weer gebalkaniseerd raakte, uiteenvallend in nationale meren die door ondiepe kanalen met elkaar verbonden zijn, in plaats één grote pool van liquiditeit voor het bedrijfsleven in de eurozone te vormen. Bedrijven en individuen in de ‘periferie’ betalen veel hogere rentes op hun leningen dan, zeg, hun Nederlandse of Duitse tegenhangers.

De Europese Centrale Bank was de eerste centrale bank die in 2007 de kredietschaarste (*‘credit crunch’*) doorhad en er adequaat op reageerde. Later nam de ECB niet-traditionele maatregelen om de crisis te bedwingen, net zoals andere centrale banken deden, met name de Fed in de VS en de Bank of England.

Tot deze maatregelen behoren programma’s om obligaties op te kopen, met inbegrip van obligaties uitgegeven door de lidstaten in nood. Nadat [ECB President Mario Draghi in de zomer van 2012 in Londen aankondigde](#), dat de ECB binnen haar mandaat bereid was om te doen was “wat nodig is” om de euro te redden, kondigde de centrale bank in september een programma van [Outright Monetary Transactions](#) aan.

In het kader van deze regeling, is de ECB bereid op de secundaire markt obligaties aan te kopen uitgegeven door lidstaten die een programma met de Commissie en het IMF zijn overeengekomen om hun begrotingstekorten te corrigeren en structurele economische hervormingen door te voeren. Geen cent werd tot dusverre besteed, maar het programma is effectief geweest.

Speculatie dat het einde van de euro nabij is, is afgenomen en de rentes waarop overheden lenen zijn gedaald. Verschillen binnen de eurozone zijn verkleind en een zekere eenheid van de Europese geldmarkten is teruggekeerd. Dit is noodzakelijk zodat het monetaire beleid van de ECB in het gehele eurogebied kan doorwerken.

Maar tot deze maatregelen is niet met consensus besloten. Met name Duitse centrale bankiers zijn tegen en laten dit duidelijk horen. Veel Duitse burgers delen hun twijfels en zijn bang dat de ECB de grenzen van zijn mandaat heeft overschreden. Dit kan een valide punt van discussie zijn, hoewel ik ervan overtuigd ben dat de ECB binnen haar bevoegdheden bleef en verantwoord heeft gehandeld in overeenstemming met haar opdracht.

Wat verbaast, is dat het hoogste constitutionele hof van de lidstaat die van oudsher de grootste nadruk heeft gelegd op de onafhankelijkheid van de centrale bank, een zaak in behandeling heeft over de grondwettigheid van de maatregelen van de ECB.

Dit heeft te maken met de Duitse perceptie van de Europese Unie als uiteindelijk gebonden aan de grenzen van de overdracht van soevereiniteit van lidstaten aan de Unie. De crisismaatregelen zijn in Duitsland en elders al aan rechterlijke toetsing onderworpen, in het bijzonder in Estland.

De ratificatie van het verdrag tot oprichting van het [Europees Stabiliteitsmechanisme](#) werd uiteindelijk niet opgehouden. In de [Pringle-zaak](#) bepaalde het Europees Hof van Justitie, op verzoek van de hoogste rechtbank in

Ierland, dat de lidstaten van het eurogebied bevoegd zijn dit fonds op te richten: het is niet strijdig is met de zogenaamde 'no bail-out'-bepaling.

Dat rechters van lidstaten uiteindelijk oordelen over de rechtmatigheid van het optreden van de Unie is onwenselijk, en ook onwettig. De EU is gebaseerd op de voorrang van het recht dat de 27 (of de 17 waar het de eurozone betreft) gemeenschappelijk hebben. De EU kent [uitgebreide mechanismen om de rechtmatigheid van de door de EU-instellingen verrichte handelingen te toetsen](#). De ECB is terecht onderworpen aan dit systeem van rechterlijke toetsing.

Dat een nationale rechter ook toekomt aan deze beoordeling is niet in overeenstemming met hoe Europa moet worden bestuurd. Ten minste zou de hoogste nationale rechter het Europese Hof om uitleg van het toepasselijke recht moeten vragen, [zoals een collega aan de universiteit die schreef over de zaak in Karlsruhe terecht bepleit](#). [Dat een nationale centrale bank voor de rechter een pleidooi tegen de ECB houdt](#) kan zelfs geacht worden in tegenspraak te zijn met de onafhankelijkheid van de ECB, [zoals voormalig ECB-directielid Lorenzo Bini Smaghi betoogde in de Financial Times van 14 juni](#).

In dit perspectief zijn er twee juridische redenen om aan te nemen dat nationale rechters niet bevoegd zijn om te oordelen over [de maatregelen van de ECB](#): (1) dit gaat in tegen de manier waarop de Europese Unie is ingericht en tegen de hiërarchie tussen het Europese Hof en de nationale rechters, en (2) het houden van pleidooien van verschillende centrale banken binnen het Eurosysteem gaat in tegen de onafhankelijkheid die het Verdrag toekent aan het centrale bankstelsel van Europa.

Bron: <http://fd.nl/economie-politiek/columns/rene-smits/831489-1306/de-onafhankelijkheid-van-de-ecb-en-het-duitse-constitutionele-hof>